

FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ A MĂRII NEGRE SUB EGIDA ACADEMIEI ROMÂNE

Regiunea Mării Negre: Piața de securitate și securitatea piețelor

Autor: Petrișor Peiu
Policy Memo Nr. 23
Iunie, 2017

Securitate, geografie, politică, diplomație și sisteme militare

- Definirea securității naționale:
- „Safeguarding the sovereignty, territorial integrity, citizenry and socioeconomic functionality of a nation from an aggressor intent on undermining a particular valued aspect of a nation through violent or unjust means”- Premaratne, Upeka (8 September 2016).
"Reconciling the Irreconcilable: The Use of Reasonable Consequentialism for the Conundrum of National Security and Fundamental Rights,,
- Practic, securitatea națională presupune capacitatea unui stat de a conserva teritoriul național și modul/standardul de viață al cetățenilor

Securitate, geografie, politică, diplomație și sisteme militare

- Elementele securității naționale:
  - 1. Securitatea militară
  - 2. Securitatea politică
  - 3. Securitatea economică
  - 4. Securitate energetică și accesul la resurse
  - 5. Cyber security
  - 6. Securitatea mediului

Securitate, geografie, politică, diplomație și sisteme militare

- Geografia poate furniza securitate „naturală” sau poate furniza amenințări permanente –Marea Neagră este exemplul tipic al unei regiuni cu riscuri permanente de securitate
- Politica induce securitate economică și societală sau poate provoca conflicte prelungite
- Diplomația este principala cale de construcție a securității regionale, multilaterale , globale
- Sistemele militare reprezintă resursa primară, esențială de securitate

Securitatea piețelor și piața de securitate - concepte inseparabile

- Securitatea regională determină securitatea pieței și gradul de internaționalizare și de dezvoltare
- Securitatea economică aduce după sine creșterea gradului de încredere inducând securitate regională
- Securitatea este o categorie economică care modelează condiția primară a unei piețe
- Piețele regionale funcționale contribuie la atingerea stării de securitate regională
- Accesul la resurse precum și dezvoltarea economică, reducerea decalajelor micșorează riscurile conflictelor militare

Regiunea Mării Negre – geografia esențială

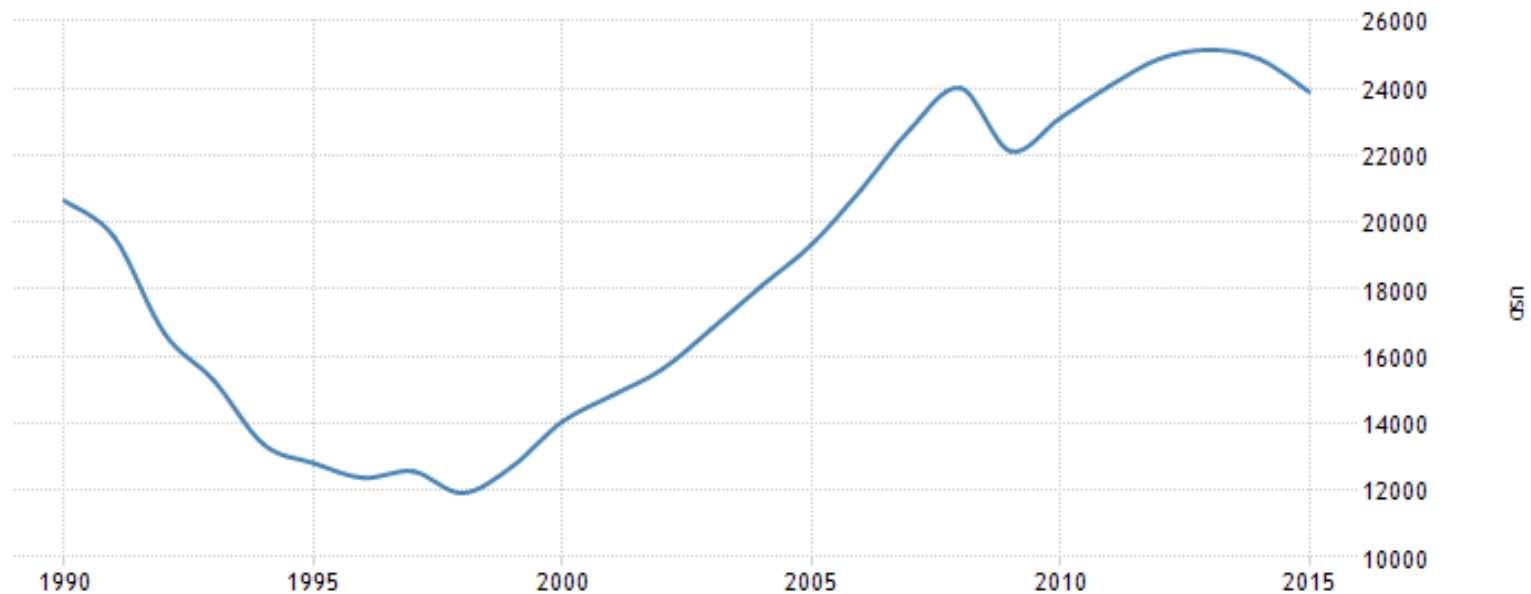
Statul	PIB-PPP-USD	Loc global	Populație	Loc global	PIB/capita PPP USD	Loc global
Federația Rusă	3900 mld	6	145 mil.	9	27000	52
Turcia	2000mld	13	80 mil	18	25700	45
România	470 mld	42	20 mil	59	24000	61
Bulgaria	145 mld	76	7,1 mil	100	20300	62
Ucraina	350 mld	50	42 mil	32	8200	113
Georgia	37 mld	115	3,7 mil	131	10000	107

Securitatea globală a regiunii Mării Negre

- Echilibrul militar: Federația Rusă vs. NATO vs. două state neutre, aspirante la statutul de membru NATO (Ucraina +Georgia)
- Echilibrul politic : Uniunea Europeană –Turcia (stat candidat)- Federația Rusă- Ucraina și Georgia (acord de asociere si DCFTA cu UE Echilibrul economic)

Federația Rusă- evoluția economiei (PIB/capita, metodologia PPP)

RUSSIA GDP PER CAPITA PPP

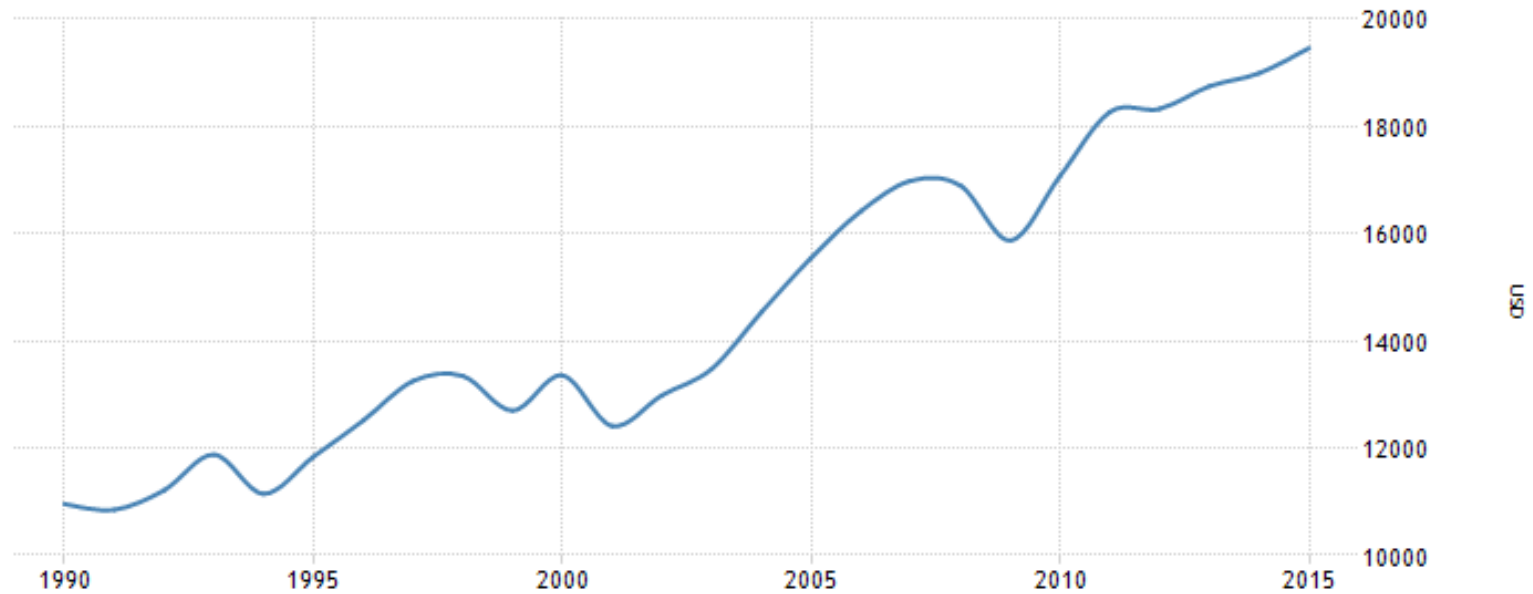

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM | WORLD BANK

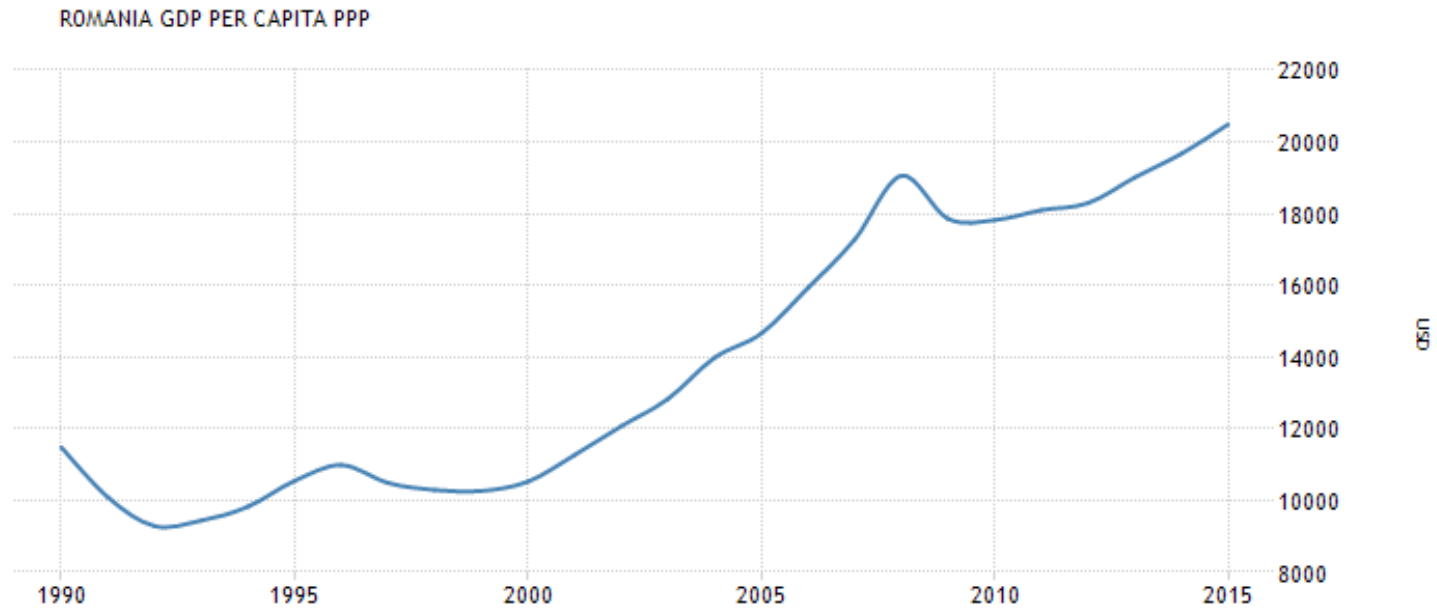
Turcia- evoluția economiei (PIB/capita, metodologia PPP)

TURKEY GDP PER CAPITA PPP

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM | WORLD BANK

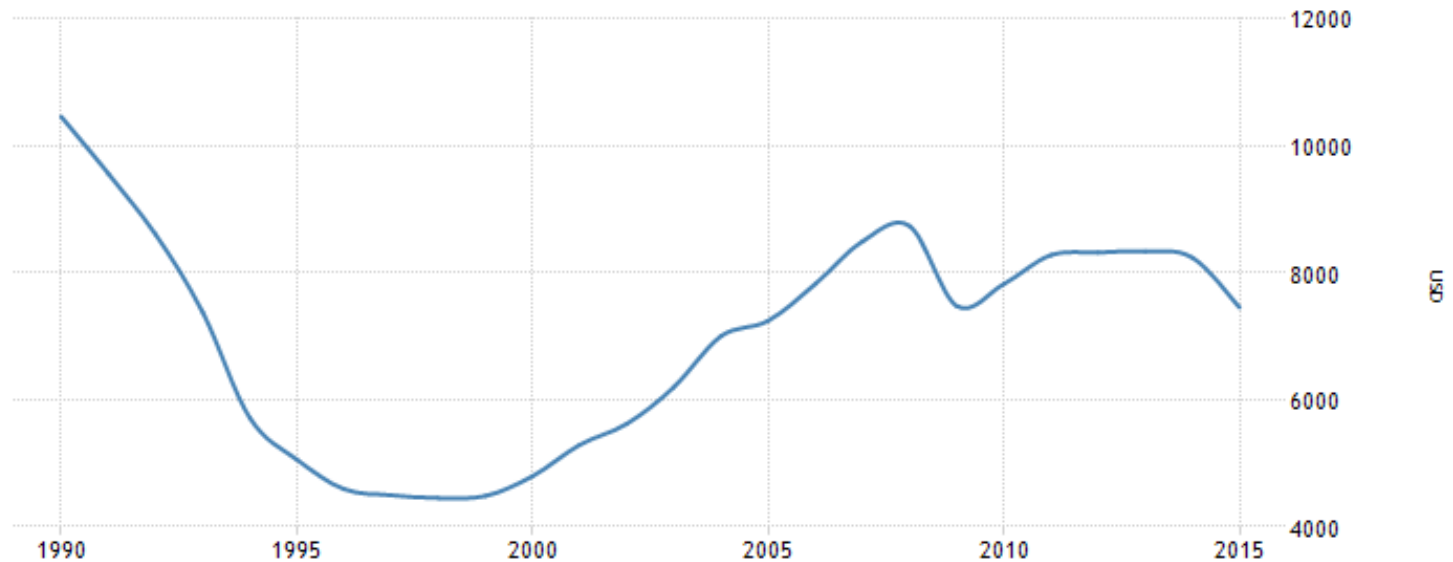
România - evoluția economiei (PIB/capita, metodologia PPP)

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM | WORLD BANK

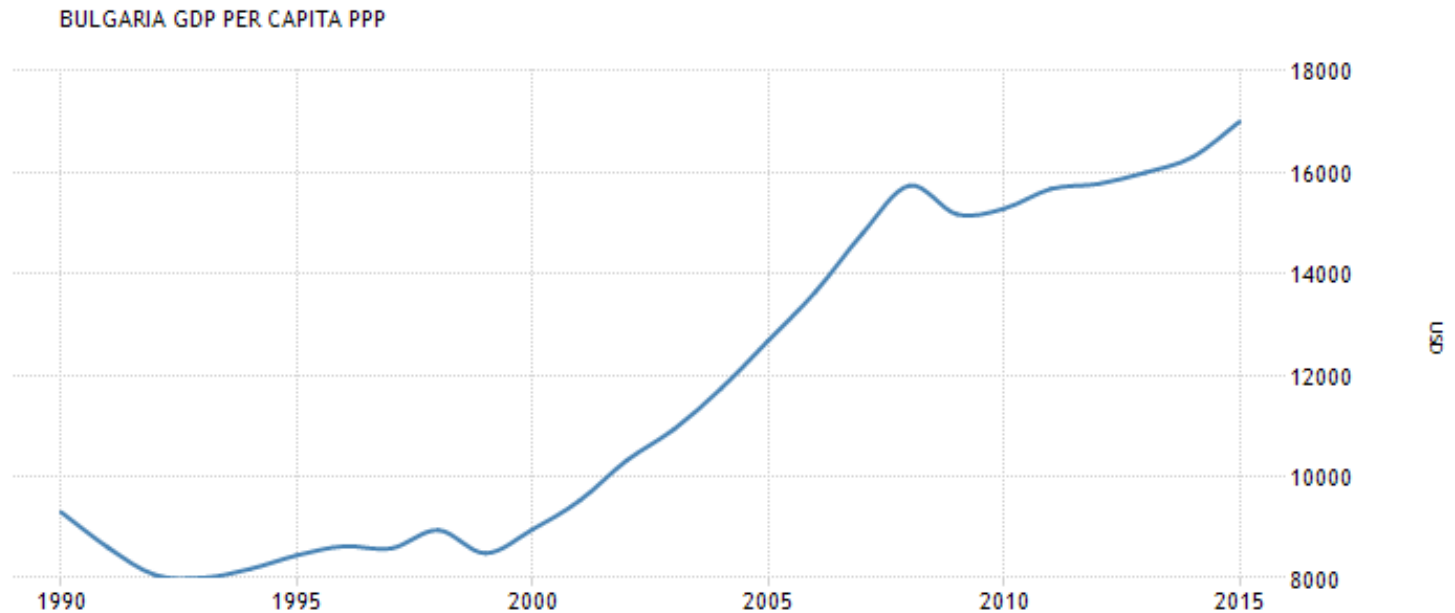
Ucraina - evoluția economiei (PIB/capita, metodologia PPP)

UKRAINE GDP PER CAPITA PPP

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM | WORLD BANK

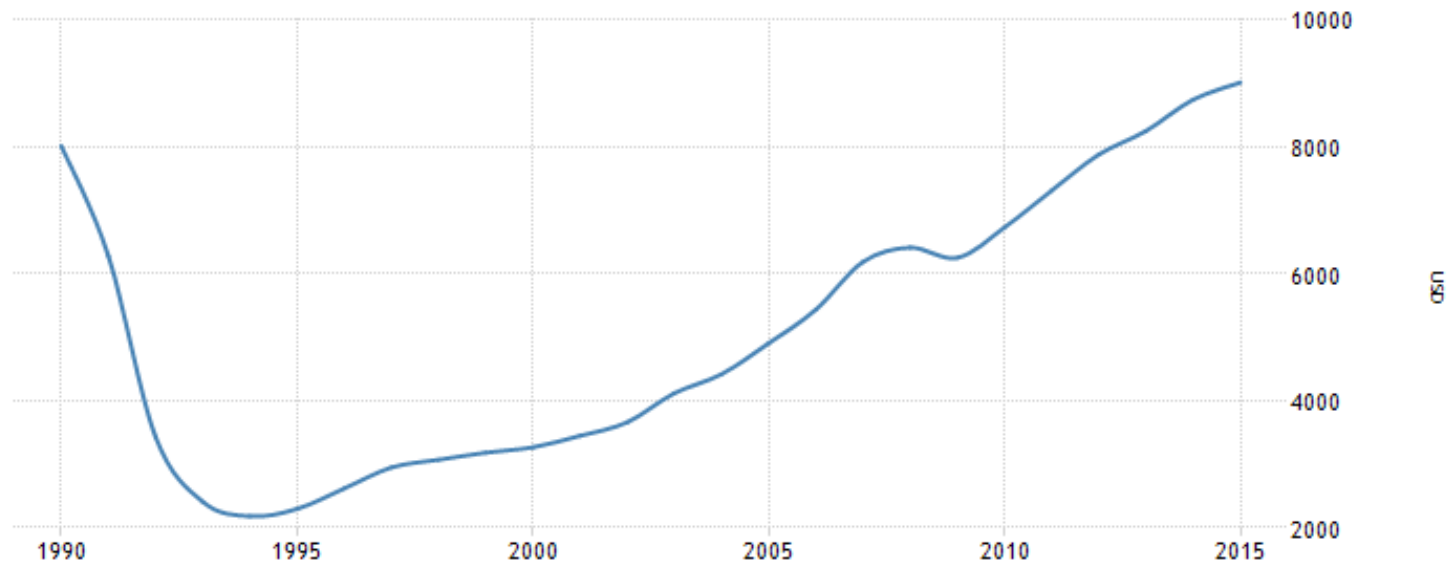
Bulgaria - evoluția economiei (PIB/capita, metodologia PPP)

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM | WORLD BANK

Georgia - evoluția economiei (PIB/capita, metodologia PPP)

GEORGIA GDP PER CAPITA PPP

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM | WORLD BANK

Economia regiunii Mării Negre

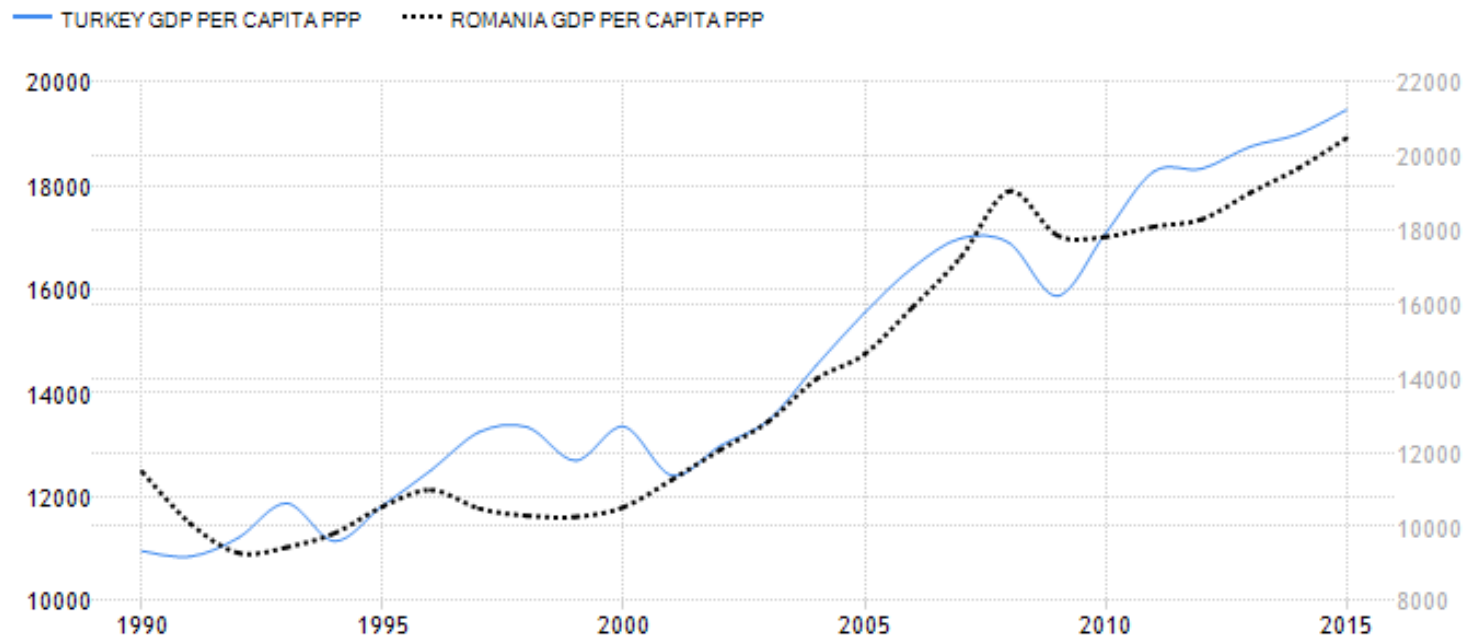
- Cea mai mare economie din zonă este Federația Rusă (a 6-a cea mai mare economie a lumii, aproape 4000 miliarde USD-PPP), în revenire după asimilarea sancțiunilor internaționale și după reluarea tendinței de creștere a prețurilor mondiale la hidrocarburi
- A doua cea mai mare economie este Turcia (locul 13 mondial, 2000 miliarde USD-PPP, jumătate din economia rusă), cu cea mai mare viteză de creștere dintre puterile regionale
- A treia și a patra economii zonale sunt România (locul 42 global, cu 470 miliarde USD-PPP) și Bulgaria (locul 76 global cu 145 miliarde USD-PPP), membre UE, cu ritmuri pumari de creștere (România, cea mai performantă din UE)
- Ucraina, o țară mare dar care economic este puțin semnificativă (locul 50 global cu 350 miliarde USD-PPP), care nu și-a atins încă performanța economică din 1990, în ultimii anii regresând puternic
- Cea mai mică și mai puțin influentă economie regională este Georgia (locul 115 global, cu 37 miliarde USD-PPP), aflată pe o evoluție ascendentă dar situându-se încă la un nivel foarte apropiat de situația din 1990.

Turcia devine mai performantă economic decât Federația Rusă

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM

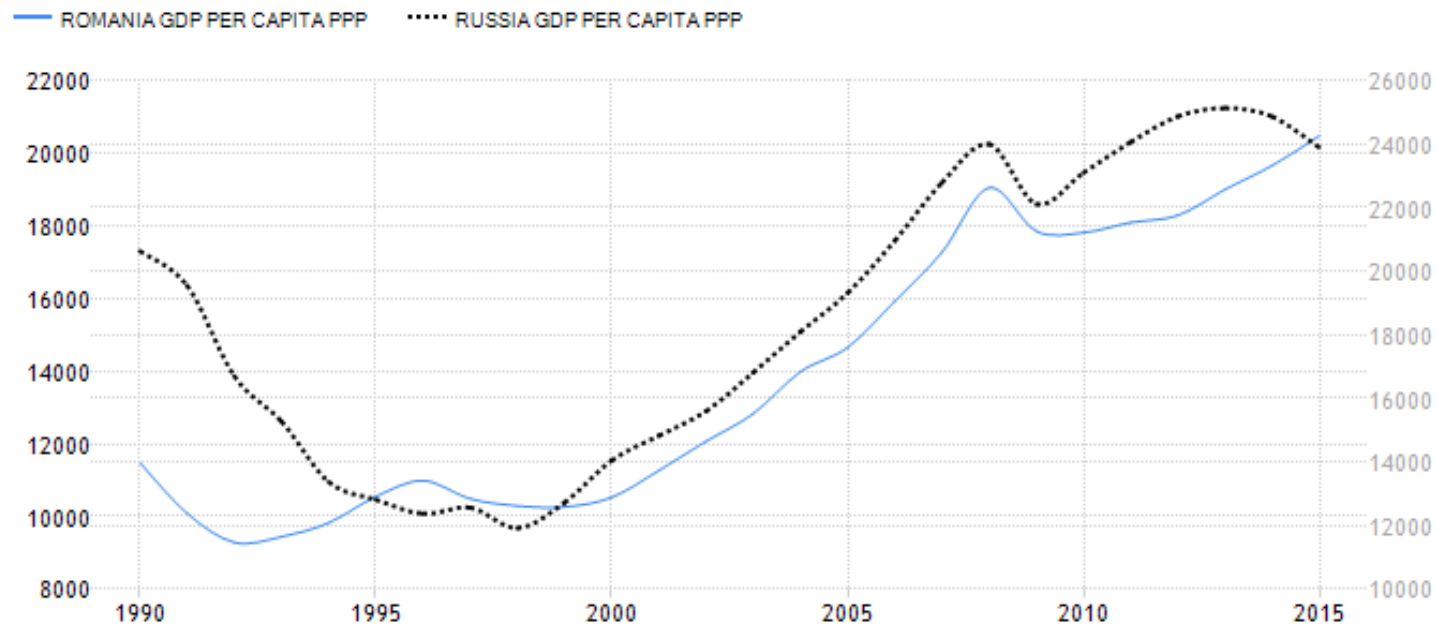
România are o performanță economică comparabilă cu cea a Turciei

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM

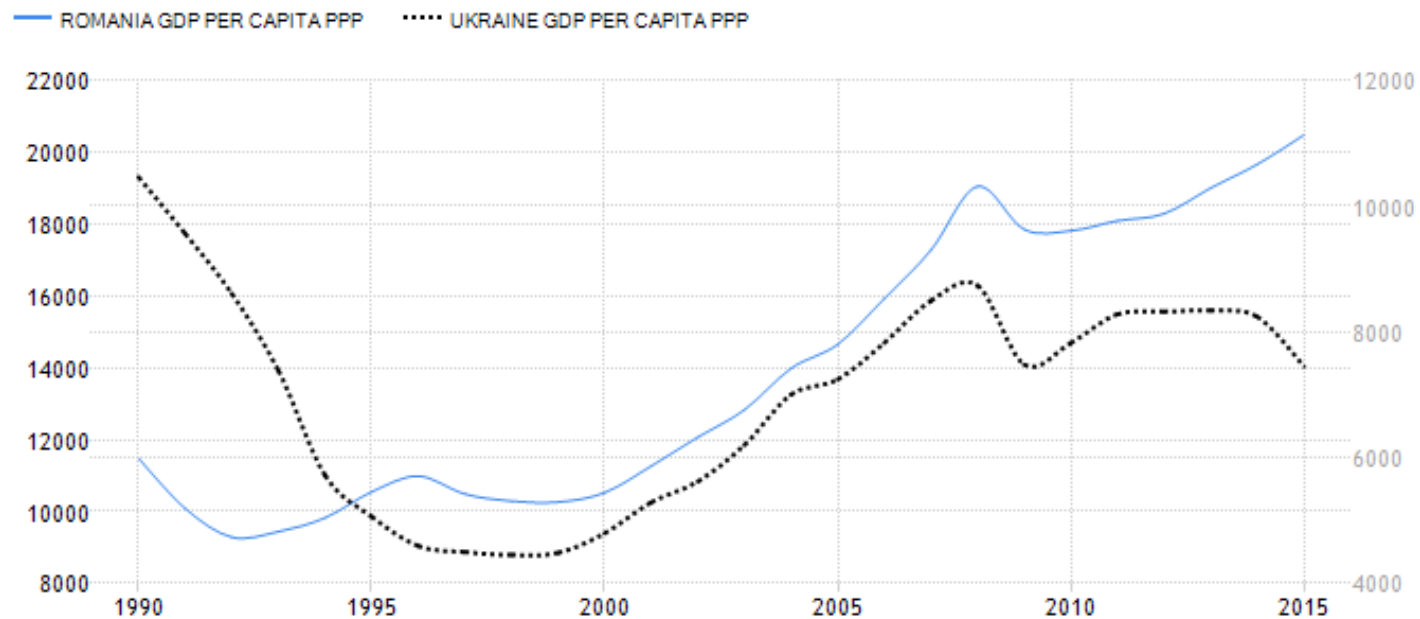

România devine comparabilă cu Federația Rusă la performanța economică

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM

România are o performanță economică net superioară Ucrainei

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM

Poziția României în economia regiunii

- Economia României este 7% din cea a regiunii (fiind a treia după două țări foarte mari)
- Performanța economică a României este cu 10% mai scăzută decât cea a Rusiei, cu 5% sub cea a Turciei (date conjuncturale datorită deprecierii masive a monedelor din cele două state în ultimii ani), cu 15% peste cea a Bulgariei, de trei ori mai bună decât cea a Ucrainei și de două ori mai bună decât cea a Georgiei
- Federația Rusă este cea mai bogată țară de pe glob , având cam 20% din resursele naturale ale lumii (evaluate la peste 75000 miliarde USD- cât un PIB anual nominal global)
- România este al doilea cel mai bogat stat din regiune cu 0,7% din resursele planetei, urmată de Ucraina (0,6%) și Turcia (0,4%)
- Demografic, România se află pe locul 4, la mare distanță de țările mari (Rusia și turcia, 150, respectiv 80 milioane locuitori), de două ori mai mică decât Ucraina și de trei ori mai mare decât Bulgaria

Indicatori calitativi ai economiilor din regiunea Mării Negre

Statul	Index complexitate economică	Poz. globală	Indice competitivitate globală	Poz. globală	Indice dezvolt. umană	Poz. globală
Fed. Rusă	1,08	26	4,4	45	0,804	49
Turcia	0,24	59	4,4	51	0,767	71
Ucraina	0,73	35	4,0	79	0,743	84
România	0,64	40	4,3	53	0,802	50
Bulgaria	0,43	47	4,3	54	0,794	56
Georgia	0,09	65	4,2	66	0,769	70

Federația Rusă - comerțul exterior

- Membru WTO (World Trade Organization) din 2012
- CIS FTA :Rusia, Belarus, Ucraina, R. Moldova, Armenia, Kazahstan, Kîrgîstan, Uzbekistan. Ucraina a fost suspendată de la 1 ianuarie 2016
- Uniunea Economică Euroasiatică (UEE), cuprinzând Rusia, Kazahstan, Belarus Armenia, Kîrgîstan
- În 2016, UEE a semnat un tratat de liber schimb (FTA) cu Vietnamul
- Al 19-lea cel mai mare exportator al lumii cu un volum de 260 miliarde USD (20% din PIB)
- Principalele destinații de export: Olanda (10%), China (10%), Germania (7,5%), Belarus (5%), Turcia (4,8%)

Turcia - comerțul exterior

- Al 28-lea exportator global, cu 155 miliarde USD, 28% din PIB
- Principalele destinații de export :Germany: (10%), Marea Britanie: (8.2%), Irak: (5.4%), Italia: (5.3%), SUA: (4.6%)... România (locul 15, 2%)
- Membru WTO din 1995
- Acord de uniune vamală cu UE din 1995
- FTA (acorduri de liber schimb) cu Albania, Bosnia-Herțegovina, Chile, EFTA, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, FYROMacedonia, Malesia, Mauritius, Muntenegru, Moroc, „Palestina?”, Siria, Serbia, Correa, Tunisia, Liban, Kosovo, R. Moldova Insulele Faroe

Ucraina - comerțul exterior

- Membru WTO din 2008
- DCFTA cu Uniunea Europeană (2016)
- FTA (acorduri de comerț liber) cu Austria, Argentina, Armenia, Bulgaria, Canada, Estonia, Finlanda, Georgia, Islanda, Kîrgîstan, Letonia, Liechtenstein, Macedonia, R. Moldova, Muntenegru, Norvegia, Rusia, Elveția, Turkmenistan, Canada
- Al 57-lea exportator mondial cu 36 miliarde USD (peste 50% din PIB)
- Principalele destinații de export: Rusia (13%), Turcia (7,3%), China (6,3%), Egipt (5,5%), Italia (5%)

România - comerțul exterior

- Membru WTO din 1995
- Al 45-lea exportator mondial, cu 60 miliarde USD (40% din PIB)
- Membru al Uniunii Europene
- Principalele destinații de export :Germania (21.5%), Italia (11.4%), France (7.2%), Ungaria (5.2%), Marea Britania (4.3%), Bulgaria (3.2%), Turcia (3.1%), ..., Rusia (locul 15, 1,7%)
- Principalele țări exportatoare în România: Germania (20%), Italia (12%), Ungaria (peste 7%), Franța, Polonia,....., Turcia (locul 9, cu 5%) și Rusia (locul 10, cu sub 5%).

Bulgaria - comerțul exterior

- Membru WTO din 1996
- Al 65-lea exportator mondial, cu 25 miliarde USD (cam 65% din PIB)
- Membru al Uniunii Europene
- Principalele destinații de export: Germania (13,6%), Italia (10%), Romania (9%), Turcia (8,3%) și Grecia (6%).
- Principalele țări exportatoare în Bulgaria sunt :Germania , Rusia, Italia, Romania și Turcia

Economia regiunii - concluzii

- **Relațiile economice între statele regiunii sunt slabe, marcând astfel relațiile politice mediocre și marcate de neîncredere**
- **Singurele două state care au relații comerciale semnificative sunt România și Bulgaria**
- Pentru Federația Rusă singura piață importantă din regiune este Turcia
- Pentru Turcia, România are o semnificație comercială minoră (9a-15-a piață de export), restul statelor din regiune neexistând practic
- Pentru Ucraina, Rusia și Turcia sunt piețe de top
- Pentru România, relevanță economică au Bulgaria, Turcia și marginal Rusia
- Pentru Bulgaria, România și Turcia rămân semnificative iar Rusia este un importator foarte relevant

Economia regiunii - concluzii

- Practic, Bulgaria este statul cel mai „ancorat” comercial în Regiunea Mării Negre, importanța regiunii fiind depășită doar de Germania
- **România are o miză comercială de plan secund în regiune, aceasta fiind depășită de miza relației cu Germania, cu Italia , cu Franța și cu țările grupului Vișegrad**
- **Partenerul economic cel mai important al regiunii și miza cea mai mare pentru toate staele riverane este Germania**
- România este puțin sensibilă la poziția comercială rusească, datorită reducerii importurilor de hidrocarburi din Federația Rusă
- **Nu există niciun proiect mare de infrastructură care să unească toate staele riverane , ci doar proiecte punctuale**

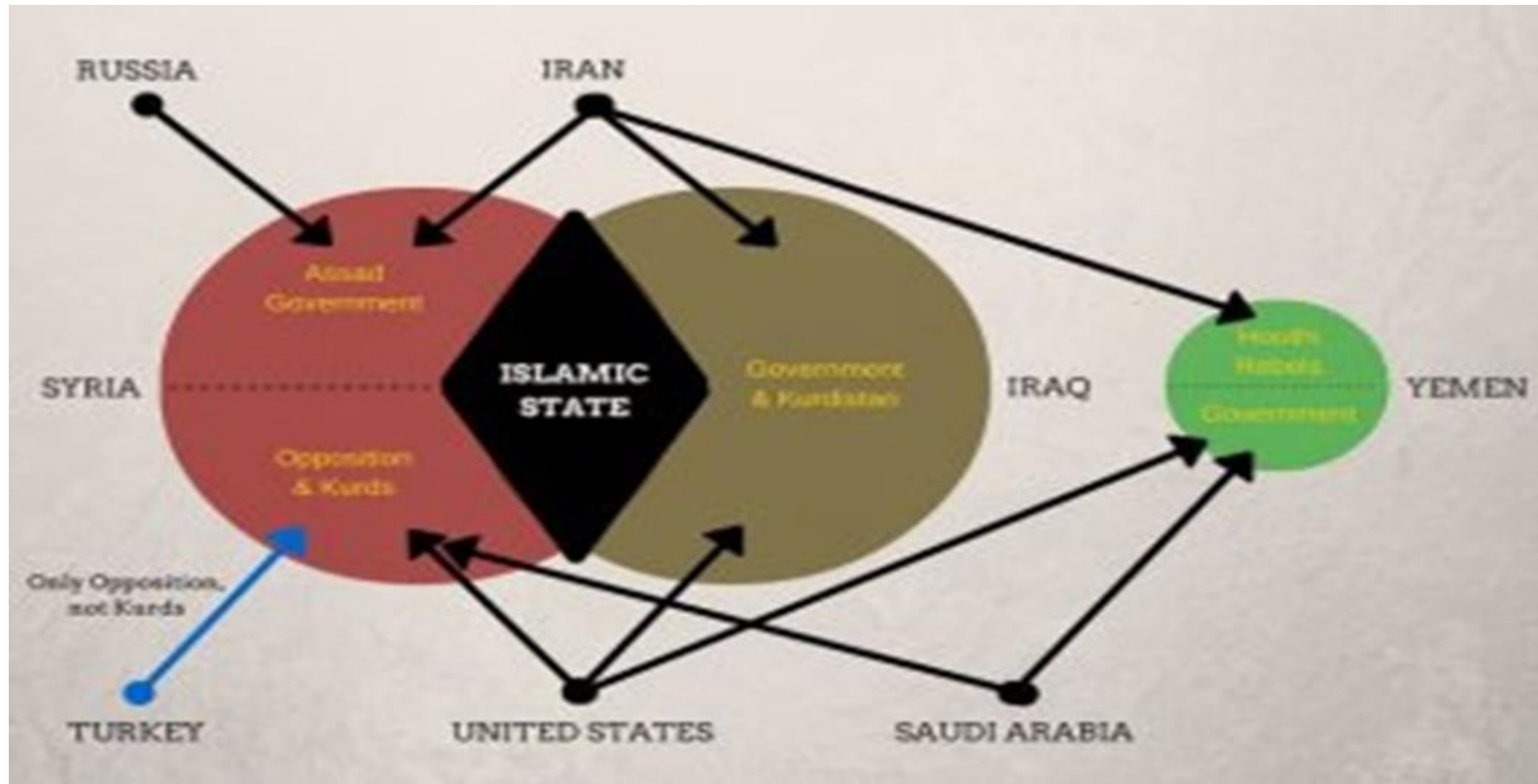
Securitatea politică la nivel regional

- **Dialogul politic este fragmentat pe paliere independente**
- **Primul palier: relația Federația Rusă- Turcia**
- **Al doilea palier: relația România-Bulgaria-Turcia (toate state membre NATO)**
- **Al treilea palier: relația Uniunea Europeană- Federația Rusă**
- **Al patrulea palier: relația Uniunea Europeană- Ucraina , respectiv Georgia**
- **Al cincilea palier: relația Federația Rusă –Ucraina, respectiv Georgia**

Relația Federația Rusă - Turcia

- Relația cea mai veche și complicată istoric
- Războaiele ruso-turce au modelat geografia politică a regiunii și au creat premisele actualelor dispute și conflicte înghețate
- Ambele state sunt conduse de mulți ani de persoane autoritare : Vladimir Vladimirovici Putin (Rusia, din 2000), respectiv Recep Tayyip Erdogan (Turcia, din 2003)
- Sancțiunile impuse exportului de alimente turcești în Rusia cauzează pierderi de 550 milioane USD/an pentru agricultura turcă
- 2019 a fost ales să fie anul „schimburilor culturale și turistice reciproce”
- Turcia importă 60% din gazul importat din Federația Rusă
- Schimburi bilaterale de sub 15 miliarde USD

Relația Federația Rusă - Turcia. Conflictul din Siria

Relația Federația Rusă - Turcia. Proiecte comune

- Banca turcească DenizBank va implementa sistemul de plăți rusec Mir pe teritoriul Turciei, permițând cetățenilor ruși să plătească în ruble
- Turkish Stream este un sistem de conducte de gaz care va lega Anapa (regiunea Krasnodar) cu Luleburgaz (Kirkklarely, lângă granița cu Grecia), cu capacitatea de 63 miliarde mc/an și o lungime de aproape 1000 km, la un cost de peste 11 miliarde USD
- Construcția centralei atomice de la Akkuyu (plănuită a fi gata în 2023 și costând 20 miliarde USD); Rossatom a investit deja 5 miliarde USD și se pare că nu mai are finanțare pentru continuarea proiectului
- Turcia dorește să cumpere sistemul de lansatoare rachetă cu rază lungă S-400, care ar putea, însă, să fie folosit chiar în Siria, împotriva regimului Assad
- Cursele de feribot între Turcia și Crimeea au un regim incert/discontinuu

Relația Federația Rusă - Uniunea Europeană

- UE este un bloc de trei ori mai mare decât Rusia ca populație și de 4ori și jumătate mai mare ca economie
- UE a impus un regim de sancțiuni împotriva Federației Ruse ca urmare a ocupării peninsulei Crimeea și a desprinderii regiunii Donbass din Ucraina
- Comerțul bilateral este aproape 200 miliarde USD iar investițiile străine din Rusia provin cu predilecție din blocul UE
- O treime din gazul consumat în UE este importat din Rusia
- Ultima vizită în UE a lui Vladimir Putin a fost la Paris pentru a-l întâlni pe noul președinte Macron
- Rusia sprijină activ partidele occidentale care militează pentru ieșirea țărilor lor din UE

Relația Uniunea Europeană - Turcia

- Negocierile de aderare a Turciei la UE au început în 2005 și s-au deschis și s-au deschis 16 (din 35) capitole, unul singur fiind închis
- În noiembrie 2016, Parlamentul European a votat oprirea negocierilor de aderare a Turciei iar în decembrie 2016 Consiliul European a decis să nu deschidă noi capitole de negocieri
- Practic, aceste negocieri sunt întrerupte
- În 2016, UE a finalizat un pact asupra migrației cu turcia, plătind practic 3,3 miliarde USD pentru a ajuta Turcia să rețină migrații „sirieni”
- Deși principalul partener comercial al Turciei este UE, relațiile politice sunt deteriorate puternic

Relațiile pe palierul România - Bulgaria-Turcia

- Relații comerciale la un nivel foarte bun pentru media regiunii
- Relații politice în răcire considerabilă
- România nu a acceptat acordarea contractului de modernizare a fregatelor unui consorțiu condus de o companie turcă, deși aceasta a câștigat licitația
- Turcia presează autoritățile române să închidă școlile finanțate de fundația lui Gulen
- Comunitatea turcă din Bulgaria se află în relații foarte strânse cu Ankara
- Autoritățile bulgare au declinat propunerea românească a a realiza o flotă trilaterală de război la Marea Neagră
- Sofia sprijină atitudinea anti-Chișinău a populației bulgare din Taraclia (Republica Moldova)
- Regimul Erdogan încurajează deviațiile pro-rusești ale regiunii autonome găgăuze din Republica Moldova
- Relevanța comercială a Turciei pentru România se află în scădere

Relația Ucraina - Rusia

- Ucraina își reduce treptat dependența economică de Federația Rusă
- Ucraina își mută centrul de greutate politic și economic spre Vest dar pași decisivi încă nu se fac
- UE așteaptă cicluri politice mai lungi pentru a trage concluzii privind reorientarea Kievului
- Permanentizarea și internaționalizarea problemei Crimeei și a celei a Donbass-ului nu au ajutat economic sau politic integrării Ucrainei în lumea occidentală
- Uniunea Europeană „caută” o modalitate de a restaura relațiile normale cu Moscova cu costuri politice minime
- Situația peninsulei Crimeea și a Donbass-ului se îndepărtează de o rezolvare în sensul restaurării controlului Kievului

Teritorii aflate sub ocupație în regiunea Mării Negre sau care influențează securitatea regională

- În Georgia se află două regiuni ocupate, Abhazia și fosta regiune autonomă a Georgiei Sovietice, Osetia de Sud
- În Ucraina există două teritorii ocupate, unul dintre ele (fosta Republică Autonomă Crimeea) fiind incorporat Federației Ruse, iar celălalt, așa-numitul Donbass (de fapt, porțiuni din foste regiuni Donețk și Luhansk) este aflat sub administrarea rebelilor pro-ruși
- În Republica Moldova, teritoriul aflat peste Nistru (fosta Republică Sovietică Socialistă Autonomă Moldovenească-Transnistria + Tighina de dincoace de Nistru) se află sub controlul regimului de la Tiraspol, susținut și finanțat de Federația Rusă

Potențiale riscuri politice la dresa securității regionale

- Regimul autoritar de la Ankara a intrat în conflict cu birocrația Uniunii Europene și cu unele state europene importante (Germania, Olanda)- slăbirea unității lumii transatlantice aflate la Marea Neagră
- Ucraina și Rusia se află în imposibilitate de a relua dialogul pentru rezolvarea conflictului generat de anexarea peninsulei Crimeea
- Georgia și Rusia se află în imposibilitate de a găsi o soluție pe disputa teritorială referitoare la teritoriile ocupate din republica caucaziană
- Republica Moldova este instabilă geopolitic putând oricând declanșa o criză regională (vezi anul 2009)
- Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei cunoaște un potențial exploziv major, generat de disputele interetnice și politice interne
- Populația de origine kurdă din Turcia (în jur de 15 milioane) are o tendință latentă spre autonomie/stat propriu

Echilibrul militar din Marea Neagră

- **Federația Rusă este a doua mare putere militară a lumii:**
- 20 000 tancuri, peste 30 000 de vehicule blindate, aproape 4000 de sisteme lansatoare de rachete multiple, peste 2200 de avioane de atac, aproape 500 elicoptere de atac, 352 nave de luptă (1 portavion, 6 fregate, 15 distrugătoare, 81 corvete, 63 submarine)
- Un buget al apărării de 45 miliarde USD
- **Turcia este a 8-a putere militară a lumii:**
- Aproape 2500 tancuri, peste 7500 vehicule blindate, peste 800 sisteme lansatoare de rachete multiple, peste 400 de avioane de atac, 70 elicoptere de atac, 194 nave de luptă (16 fregate, nouă corvete, 12 submarine)
- Un buget al apărării de peste 8 miliarde USD

Echilibrul militar din Marea Neagră

- **Ucraina este a 30-a putere militară a lumii :**
- 2500 tancuri, peste 8000 de vehicule blindate, peste 600 de sisteme lansatoare de rachete multiple, 105 avioane de atac, 34 elicoptere de atac, 25 de nave de luptă (1 fregată și 1 corvetă)
- Bugetul apărării : 4,8 miliarde USD
- **România este a 44-a putere militară a lumii:**
- Peste 800 de tancuri, 1400 de vehicule blindate, 188 de sisteme lansatoare de rachete multiple, 31 avioane de atac (+ 26 de avioane de atac cu geometrie fixă) 48 de nave de luptă (3 clasa fregate și 7 clasa corvete)
- Bugetul apărării: 2,2 miliarde USD

Echilibrul militar din Marea Neagră

- **Ca prezență militară, disproporția dintre țările NATO (cele trei riverane Mării Negre) și Federația Rusă este evidentă**
- Practic, Turcia este singura țară din NATO de la Marea Neagră care are o forță militară de luat în calcul
- **Puterea de foc a prezenței militare rusești la Marea Neagră este covârșitor mai mare decât a armatelor NATO**
- Armata Ucrainei s-a dovedit absolut ineficientă în scurta confruntare cu forțele ruse din 2014
- **România încearcă să-și construiască o forță militară corespunzătoare locului său în ierarhia globală dar deocamdată este la nivelul exprimării intențiilor**
- Bulgaria și Georgia au prezențe militare ne semnificative

Concluzii

- **Securitatea regiunii Mării Negre este programată geografic și istoric să fie precară**
- În zonă sunt prezente două blocuri militare mari (Federația Rusă) și NATO, cu o superioritate militară decisivă de partea rusă
- **Singura armă eficientă a NATO de apărare împotriva Rusiei este politică (articolul 5 „casus foederis” din Tratatul NATO)**
- **Sistemul politic de securitate economică (Uniunea Europeană) a eșuat în a produce o apropiere politică ireversibilă a Turciei dar a adus prosperitate în România și Bulgaria**
- **Bulgaria și România au o miză economică importantă în regiune**
- Turcia are un grad înalt de autonomie militară, dar politic și economic depinde de Occident
- **Rusia este o economie mediocră care întreține o armată excelentă în plan regional, dar fără amprentă globală**

Concluzii

- **România are relații complicate dar bune cu Turcia și Bulgaria** (excelente la nivel militar, bune la nivel economic și mediocre la nivel politic), aproape inexistente cu Georgia și Rusia și indiferente cu Ucraina
- **Securitatea economică este asigurată de apartenența la UE dar limitată datorită precarității infrastructurii și lipsei de viziune**
- **Securitatea militară a țării depinde exclusiv de existența articolului 5 din tratatul de la Washington (NATO)**
- **Nu avem o strategie de creștere a expunerii politice și economice față de Turcia și Bulgaria, pentru a crește coeziunea țărilor membre NATO**
- Nu avem o politică clară față de Ucraina (nici UE nu are, de altfel)
- **Nu avem nicio inițiativă regională de infrastructură**
- Nu avem făcut niciun pas concret în vederea creșterii puterii militare
- **Nu avem nicio strategie de slăbire a confruntării cu Federația Rusă și de creștere a încrederii reciproce**

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Academiei Române. Opiniile exprimate nu implică automat poziția tuturor experților FUMN sau a altor instituții și organizații partenere FUMN.

Copertă: via Center for Strategic & International Studies

© FUMN iunie 2017

Fundația Universitară a Mării Negre

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, aripa
de est, Etaj 7, București – 5, 761172

E-mail: office@fumn.eu

Tel. +4 031 405 25 42

+4 0755 087 185

Pentru mai multe detalii despre FUMN vizitați pagina

<http://fumn.eu/>